

... Збудував я, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Бог єдиний — то Циганське Слово...
Лекса Мануш

№ 14 (141)

СЕРЕДА,
8 ЛИСТОПАДА 2006 РОКУ

ВОСЬОМНАДЦЯТИ

ВСУКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК

РОМСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ МАНУШАНО РОМАНО НЕВИПЕ

Ціна договірна

• ПОЛІТИКА • СВІТ • ПРАВО • КУЛЬТУРА • МИСТЕЦТВО •

Ховаємося?

Гарувас амен?

■ Своєю часу Дебора Хардінг, представник Фонду Сороса в Європі, сказала пророчі слова: «Якщо нові, утворені після розвалу Радянського Союзу держави, а також колишні країни так званого соціалістичного табору не повернуться обличчям до вирішення ромських проблем, то їхні економіки, поки що остаточно не розвинені, захлинуть у наданні соціальної допомоги ромам — з багатодітності, малозабезпеченості, з безробіття тощо». Дебора Хардінг мала рацію. Незважаючи на заклики різних міжнародних громадських організацій та фондів, які проводять постійні моніторинги в Україні, відповідальні чиновники ховають голови в пісок, немов страуси, і не хочуть бачити ті жорстокі реалії, які є в нинішньому житті ромів.

Покажемо це на прикладі Закарпаття.

Так, представники ромських неурядових організацій напередодні перепису населення 2001 року неодноразово зверталися до влади всіх рівнів — сільської, районної, обласної — з проханням виявити дієсну ситуацію з кількістю ромів у області. Ці звернення були, на жаль, марними: ніхто на них не зважав і до них не прислухався. Перепис показав, що в Закарпатті мешкають 14001 ром. Втім, дані, якими володіють медичні заклади населених пунктів, зовсім інші. Так, у Перечинському районі за переписом мешкає 8 ромів, а медичні дані свідчать про те, що третина дітей цього району — це ромські діти.

На Ужгородщині за переписом проживає всього близько 3 тисяч ромів, а за даними подвірного обходу медичних працівників їх 4280. Не будемо переобтяжувати читачів статистичними даними з інших районів Закарпаття. Завіряємо: розбіжності такі самі, якщо не більші.

Кому вигідно ховати реальні цифри, реальну кількість ромського населення? І навіщо це робити? Адже, в першу чергу, потерпають діти. Зупинимося на цьому детальніше.

Після прийняття закону про соціальну виплату по народженню дитини народжуваність у ромських сім'ях, за нашим моні-

торингом, різко збільшилася. Це означає, що соціально проблемні родини вирішуватимуть свої негаразди саме через отримання цих коштів. Чи готові медичні заклади до обслуговування цих дітей? Жоден табір не має поблизу своєї території фельдшерсько-акушерського пункту, хоча є певні нормативи, за якими визначається необхідність розміщення ФАПів: на 100 родин, які налічують понад 100 осіб, має бути відкритий медичний пункт або виділена додаткова ставка медпрацівника для уже існуючого ФАПу. Про це весь час, на збраннях різних рівнів воляють медики, але влада їх знову не чує, ховаючись за циркулярами і розпорядженнями, знову-таки посилаючись на статистику. Навіть з вищеразділами захворювання на дифтерію, хворобу Боткіна, інших інфекційних хвороб, ба, навіть із дитячою смертністю, лікарі борються самі, використовуючи лише ті незначні кошти, які виділяються на медицину.

Ховають голови в пісок і чиновники від освіти. Адже ніхто не б'є на сполох з того приводу, що ромські діти отримують неякісну освіту. Потрібна інша методика навчання і виховання — нова, яка, до речі, використовуватиме старі, добрі методи — групи подовженого дня, які наразі повсюдно закриті.

Однак, рано чи пізно постане питання: чому ці діти не отримали належної освіти і не можуть отримати належної кваліфікації? Звідси й трудова міграція, й жебракування, і безробіття, і малозабезпеченість. Невирішення клубка проблем сьогодні обернеться лавиною завтра.

Так само, невирішення інших сьогоденних проблем у майбутньому може викликати лавиноподібний обвал місцевих бюджетів, не сталих ще економік тощо.

Вже час не ховатися за статистику, яка подає цифру кількості ромського населення — 14 тисяч, а реально оцінити ситуацію і розраховувати всі наступні заходи, оперуючи зовсім іншою — реальною цифрою: 50 тисяч ромів.

До речі, та сама статистика перепису 2001 року сором'язливо подає дані про 48 тисяч ромів... у всій Україні.

Кому вигідно ховати неправду?

Як приховуються цифри реальної кількості ромів в Україні, так і замовчуються факти дискримінації представників цієї громади I, звичайно, подання ERRC позову стосовно України в Комітет ООН з расової дискримінації для багатьох у нашій країні пролунав, мов постріл. Багато років ми заявляли, ховаючись за статтями Конституції, що в нас немає ніякої дискримінації, а реальність виявилася набагато жорсткішою I, в першу чергу, це дискримінація щодо найменших ромів — дітей: в отриманні якісної освіти, в медичному обслуговуванні, в забезпеченні безпечної екології у ромських таборах (вода, під'їзні шляхи, житло тощо).

Отже, ховаючись від вирішення сьогоденних проблем за віднісками, циркулярами, ми надражаємо наступне покоління українців на їх нагромадження і вже неможливість їх повного вирішення.

Євгенія Навроцька

Волонтери навчалися Волонтери сільонас

Навчання дітей у школі "Scoala Generala".

■ У румунському місті Орадеа в середині жовтня пройшов навчальний семінар для волонтерів. Тут зібралися близько 50 волонтерів. Усі вони працюють із ромським населенням у різних організаціях багатьох країн світу і є учасниками програми «Діалог ромів та гадже через надання послуг» (RGDTS). Культурно-освітнє товариство «Романі Яг» (Ужгород, Україна) на семінарі представляла Катерина Хабберкорн. Катерина є волонтером з Німеччини і приїхала в Україну з метою вивчати життя ромів для написання наукової праці на факультеті Європейської культури в Університеті короля Філіпа (Марбург).

Координатором проекту RGDTS в Ужгороді виступає Мирослав Горват, який допомагає волонтерам на території України та займається підбором волонтерів-ромів для стажування за кордоном. Наразі до 1 грудня цього року відкриті ще три вакансії для волонтерів з України для роботи в Угорщині та Італії. Тих, кого ця інформація зацікавила, просимо звертатися у редакцію газети «Романі Яг».

Головною темою семінару було питання освіти в ромських громадах, адже це — один із шляхів до набуття рівних прав, до повноцінного життя ромів у суспільстві. Ось чому дуже важливо знати, як саме проводити навчання ромів. Це тривалий процес, потрібні спеціальні тренінги вчителів, щоб вони могли адаптувати на-

вчальний процес до потреб ромського населення.

В Україні існує багато ромських шкіл. Деякі з них фінансуються за рахунок державного бюджету, а деякі є приватно-релігійними, як, наприклад, в с.Гать Мукачівського району, с.Сюрте Ужгородського району. Уряд не надає жодної допомоги неофіційним навчальним закладам ромської або інших національних меншин.

У всіх цих школах діти отримують базову освіту. Щоб відправити дитину в навчальний заклад, батьки повинні бути офіційно зареєстровані на території даної країни і мати відповідні документи (паспорт або ін.), інакше дитину не приймуть на навчання. Батьки ж, які мають усі необхідні документи, можуть отримати певну допомогу від держави на освіту своїх дітей.

(Продовження на стор. 5)

ROM-ПРЕС

Над Ніною Карпачовою "збираються хмари"

Необхідно вирішити питання сумісництва Ніною Карпачовою двох посад: омбудсмена і народного депутата України. Про це на засіданні Верховної Ради України заявив спікер парламенту Олександр Мороз.

Андрія Деркача позбавили депутатського мандата

Народні депутати України позбавили депутатських повноважень члена фракції СПУ Андрія Деркача у зв'язку з призначенням його президентом державного підприємства "Енергоатом". За таке рішення проголосували 355 народних депутатів.

По-звірячому вбита цілителька, яка лікувала Віктора Ющенка

Марію Сасу, яка лікувала Президента України і його маму, задушив тракторист. Разом із сестрою 83-річна пенсіонерка стала жертвою маніяка, який грабував, гвалтував і вбивав самотніх немолодих жінок.

На Львівщині виявили страшну знахідку

Першого листопада на Львівщині піротехнічною групою Дрогобицького 1-го аварійно-рятувального загону МНС вилучені та знешкоджені авіабомба ФАБ-10, 13 артилерійських снарядів і граната часів Великої Вітчизняної війни, що були виявлені 28-го жовтня.

Українські фахівці проінспектують м'ясні підприємства Польщі

Наступного тижня українські фахівці мають намір провести інспекцію виробів польських м'ясопереробних підприємств. Про це повідомив голова Державного департаменту ветеринарної медицини України Іван Бісюк.

Україна стала найкращим торговим партнером Молдови

Україна посідає перше місце серед торгово-економічних партнерів Молдови. Про це йшлося на зустрічі міністра закордонних справ України Бориса Тарасюка з послом Молдови Михайлом Лауром у зв'язку зі завершенням його дипломатичної місії в Україні.

Віктор Ющенко пропонує автоматизувати митниці

Президент України виступає за максимальну автоматизацію митниці. Як інформує "УНІАН", про це він повідомив під час зустрічі з активом і представниками ділових кіл Харківської області.

Про "хулганку" Юлію Тимошенко та дух Леоніда Черновецького

Київський міський голова Леонід Черновецький заявляє, що лідерка БЮТ Юлія Тимошенко з допомогою фракції БЮТ у Київській раді хоче зламати його дух як всенародно обраного мера.

Виявлено тіла 12 українців

Як повідомили в Міністерстві з питань надзвичайних ситуацій, за одну добу в Україні зареєстровано 112 пожеж, у тому числі в житловому секторі - 89 пожеж, на яких виявлено тіла 12 загиблих. Крім цього, сталася одна пожежа на підприємстві.

Правда про НП у київському метро

Затримка в русі потягів Київського метрополітену попередньо була викликана частковим пошкодженням контактної рейки між станціями "Гидропарк" і "Лівобережна". Пошкодження сталось внаслідок короткого замикання електропроводки.

У Києві відновлено також рух потягів метро Святошинсько-Броварської лінії, що сполучає лівий і правий берег Дніпра, повідомили в Центрі громадських зв'язків Головного управління МВС України в Києві.

На Луганщині вийшов з ладу магістральний газопровід

У м. Суходольськ Луганської області внаслідок просідання ґрунту стався розрив магістрального газопроводу середнього тиску. Як повідомляє прес-служба МНС, розрив стався близько 17 години вчора минулої середи, передає "Інтерфакс-Україна".

Київ перевіряють на СНІД

У Києві в 2007 році планують відкрити шість кабінетів безкоштовного анонімного тестування на СНІД у Деснянському, Дніпровському, Дарницькому, Голосіївському, Оболонському і Подільському районах.

Польща оголошує війну малолітнім злочинцям

У Польщі експерти відзначають різке зростання дитячої і підліткової злочинності. Міністр освіти Польщі Роман Гертих оголосив, що в системі середньої освіти країни настають глобальні зміни. В планах уряду створення мережі шкіл суворого режиму.

Чорногорія скорочує склад збройних сил

Зі складу збройних сил Чорногорії протягом листопада і грудня цього року буде звільнено близько 700 осіб, у першу чергу цивільних. Про це в Подгориці повідомив начальник Управління кадрів Генерального штабу армії Чорногорії полковник Чедо.

Любов до чужого президента Камліпе ке стріино президенто

Американська ромка кинула ворожити і малює Путіна

■ Громадянка США Ріна Чи жодного разу не була в Росії і бачила президента Путіна, хіба що по телевізору або на фотографіях. Однак навіть "неживий" Путін справив на дівчину таке сильне враження, що вона вирішила написати його портрет. І тепер мріє особисто вручити свій подарунок президентові далекої країни.

Ріні 26 років. Повне її ім'я — Ріна Чи Джимескі. Наразі дівчина працює викладачем у службі з догляду за дітьми. Крім того, вона продовжує вчитися і мріє, що коли-небудь почне навчати диточок, хворих на аутизм.

Малювати Ріна почала рано — як тільки навчилася тримати пензлик у руках. При цьому ніколи не вчилася цьому спеціально, однак читала книги з живопису.

Перш, ніж написати портрет президента Росії, Ріна довго вивчала його фотографії. Вона вважає, що немає в Інтернеті такого знімка Путіна, якого б вона не бачила. Особливо їй сподобалися фотографії глави держави, на яких він разом зі своїми дочками грає із собакою — білим пуделем. До речі, до того, як намалювати Путіна, дівчина жодного разу не зобразувала політика.

"Особа Путіна буквально зачарувала мене, вона дуже й дуже цікава. Коли я побачила його, то

зацікавилася і почала читати про нього все підряд. Коли ж довідалася, що російський президент не тільки молодий, а й енергійний, він почав подобатися мені ще більше... Я захоплююся його навичками в бойових мистецтвах — самбо і дзюдо", — каже Ріна. Доді вона жодного разу не була в Росії. Однак зараз самостійно вчить російську мову і планує найближчим часом відвідати далекої країни. Крім бажання вручити Путіну портрет, в американській ромки є ще одна мрія — зустрітися з російськими циганами, щоб зрозуміти, у чому головна відмінність між ромами двох країн.

"Хоча я й не була в Росії, мені здається, що роми США, — каже вона, — вільніші. Але фактично ми дуже схожі. Ми навіть більше схожі, ніж американські роми і самі американці".

Нещодавно в житті Ріни відбулася не дуже приємна подія — рідні вигнали її з табору. Причиною, однак, став не подарунок,

приготовлений для Путіна, а те, що дівчина не поважав національні традиції — не хоче жити так, як живуть усі роми в США, — займатися домашнім господарством, виховувати дітей, ворожити на картах...

"Я залишила своїх рідних тому, що не хочу жити так, як інші, — каже Ріна. — Наразі я живу звичайним життям. Винаймаю квартиру, вчу, працюю. А в моїй родині мене завжди засуджували за те, що я не залишилася в таборі... Мої рідні не розуміють, що можна залишатися ромкою, навіть живучи окремим життям. От я, наприклад, знаю дві мови — ромську і англійську, — хіба погано? До речі, у нашій родині, як і в багатьох інших, розмовляють на дивній суміші англійської та ромської.

Тільки один родич не засудив бунтарку — її рідний дядько Рональд Чи. Він також працює викладачем у Торонто. Лише вони вдвох із усієї рідні мають вищу освіту. Наприклад, батько Ріни не вмів ні читати, ні писати, так само як і дядько — циганський барон.

"Я беру приклад з євреїв у США. Вони підтримують свою ортодоксальну культуру і при цьому не абстрагуються від інших американців. У них є свої школи. І в мене теж є мрія — створити школу для ромів, щоб наші діти не втрачали частину своєї культури", — сказала дівчина.

Ріна дуже переживає за долю своїх рідних. "Моя старша сестра все ще не може навчитися добре читати. Коли я думаю про це, то мені стає сумно — чи все я зробила, щоб вона могла піти вчитися? Чи зможе я стати гідною представницею американських ромів, такою, щоб можна було без сорому стати перед циганами з Росії і російським президентом?"

Переклад Світлани Шушко

І в Мексиці є роми

Ві анде Мексика сі рома

Мексика розташована на півдні Північної Америки. Зі сходу вона омивається Карибським морем, а з заходу — Тихим океаном. Територія країни включає також кілька островів. Столицею Мексики є майже однойменне місто Мехіко. Населення країни — 94 мільйони чоловік.

У Мексиці діють понад 350 вулканів, серед яких Сьєрра-Мадре є однією з найбільших вулканічних систем планети. Найвища її точка сягає 5700 метрів. Загальна площа країни — 1 972 547 кв. км.

Офіційна мова — іспанська, але етнічні групи зберігають свою рідну, розмовляючи на мовах найпат, майя, отомі та сапотек. В окремих регіонах існує понад 50 різних індіанських діалектів. Проте в більшості туристичних регіонах англійська мова є пріоритетною.

Що стосується релігії, то

більшість населення — християни (87% — католики та 6% — протестанти).

Мексика складається з 31 штату та одного Федерального столичного округу.

Перші роми прибули до Мексики у 1910 році й були вихідцями з Росії, Франції, Угорщини, Чилі та Аргентини. Найдавніші їхні поселення на цій території у Федеральному столичному окрузі, штатах Монтеррей, Квертаро та Наукалпані. На сьогодні там проживають понад 5000 ромських сімей.

Однак інформація про ромів Мексики — обмаль. Дехто навіть взагалі ніколи не чує про існування представників цієї національності у цій країні, однак нещодавно лідируюча мексиканська

газета "Реформа" опублікувала статтю про життя ромів у Мехіко. В ній повідомлялося про факти ворожнечі між ромським кланом. Наскільки ця інформація правдива невідомо...

Єва Сюрет

Все було б добре, якби не було так погано

Са авілобі мішто, те на авілобі каде чорес

■ Нещодавно за ініціативи Ужгородської райдержадміністрації відбулася нарада з питань реалізації обласної цільової програми „Ромське населення на 2003-2006 роки” за участі голів та секретарів селищних та сільських рад, на території яких проживає ромське населення, та старост таборів і голів ромських товариств. На нараді порушувалися важливі питання щодо життя ромських громад, зокрема про порядок оформлення паспортів, поліпшення медичного обслуговування, вирішення проблеми здобуття освіти ромськими дітьми, усунення причин жебракування та „бродяжництва” дітей, йшлося і про санітарно-епідеміологічну ситуацію у місцях компактного проживання ромів.

По закінченні наради. У центрі – заступник голови Ужгородської райдержадміністрації Анатолій Салай.

На сьогодні в районі налічується 66 населених пунктів, у більшості з них проживають понад три тисячі ромів. На нараду ж приїхали працівники селищних та сільських рад тільки... з шести населених пунктів.

Проблема перша – паспортна

Ця проблема стосувалася порядку оформлення паспортів ромам – громадянам України. З цього питання виступила М.В. Бецко, начальник паспортно-візової служби РВ УМВС України в Закарпатській області. Вона зупинилася на нормативних актах, згідно з якими кожна особа може отримати паспорт. І тут з'ясувалося, що не всі роми отримують такий документ через відсутність свідцтва про народження. Це пов'язано з тим, що чимало ромських сімей виїжджають на жебракування в інші області України, бо не в змозі знайти роботу своїм рукам, і жінки там народжують дітей, тому виникають певні юридичні колізії. Не будемо на них зупинятися, щоб не обтяжувати вас, шановні читачі, відзначимо лише, що встановлені строки і місце реєстрації дитини є надзвичайно формалізованими. Через це трапляються випадки, що деякі діти, які повинні йти у перший клас, не мають свідцтва про народження, а пізніше не зможуть отримати і паспорти.

Трапляються випадки і втрати паспортів дорослими ромами. Під час поновлення документа роми стикаються з проблемами: не всі вони мають інвентарні домові книги у містах, не всіх зареєстровано в сільських радах, а ще – не мають коштів на поновлення документів, бо ж це – близько 100 грн.

Щоб вирішувати у майбутньому ці проблеми, планується в одному з сіл району створити соціальний центр, де працюватиме і юрист.

Проблема друга – освітня

Про здобуття освіти ромськими дітьми розповіла Є. Газда, заступник начальника відділу осві-

ти та у справах національностей Ужгородської райдержадміністрації.

Єлизавета Іванівна зупинилася на проблемах освіти ромських дітей. Наразі ромські діти відвідують 17 загальноосвітніх навчальних закладів, де отримують освіту 854 дитини, 28 з яких закінчують 11-й клас. В основному ж, роми закінчують тільки початкову або неповну середню школу.

Порівнюючи з минулим роком, спостерігається збільшення загальної кількості учнів ромської національності. Якщо у 2004-2005 роках навчалось 795 дітей, то цього року їх більше на 59 учнів.

На нараді був присутній староста ромського табору Леонід Брежинський, діти якого відвідують Середнянську початкову школу, розміщену неподалік табору. Він висловив своє незадоволення роботою вчителів цієї школи.

За його словами, вони не допрацьовують свій робочий день: проводять всього три уроки, інколи зводять разом дітей кількох класів. По закінченні початкової школи учні не оволодівають навчаннями письма і читання. Ці зауваження до режиму роботи навчального закладу підтвердили і голова всеукраїнської Асоціації „Eklone” Аладар Адам та журналісти газети „Романія”, які неодноразово в ньому бували.

Вимагає поліпшення і матеріальна база школи: забезпечення підручниками, спортивним інвентарем; тут навіть нема обладнаного туалету, а саме приміщення побудовано ще... за часів першої Чехословацької Республіки. А як вирішити ці проблеми, ніхто з відповідальних структур не запропонував, уся вина за низький рівень освіти дітей завжди перекладалася на батьків і погане відвідування школи учнями. Так сталося і цього разу.

Проблема третя – жебракування

На цій проблемі зупинилася О. Фігнат, головний спеціаліст служби у справах неповнолітніх

райдержадміністрації. І хоча доповідь, на наш погляд, повинна була стосуватися з'ясування причин ганебного явища у суспільстві – жебракування та „бродяжництва”, Олена Федорівна зупинилася лише на їх наслідках – фактах затримання дітей у різних містах України, неправильного подання дітьми інформації про себе, говорилося й про статус дітей-сиріт та їх усиновлення тощо. Найбільшу тривогу викликають факти жебракування дітей з села Руські Комарівці і селища Середнього.

Над усуненням цього явища Олена Ігнат пропонувала працювати всім разом: зі школою, громадськістю і батьками, які б не брали з собою неповнолітніх дітей.

Проблема четверта – медична

На цій, одній з найбільших проблем ромської спільноти, зупинилася на нараді заступник головного лікаря центральної районної лікарні Л.В. Левчак.

Лікар спростувала, що ромські діти – надзвичайно здорові діти.

Минулий рік виявився несприятливим для ромів: спалах дифтерії у кількох ромських таборах (Концovo, Холмок, Саловка), висока смертність. Минулого року в районі померли 13 ромських дітей, що складало найбільший відсоток по Україні. До речі, це – найбільшій і найменш соціально забезпечені табори. Після проведення у 2006 році подвійних обходів і обстеження дітей з'ясувалося, що в Ужгородському районі проживають 4280 осіб ромської народності, з яких 1546 дітей; з них медики зафіксували 778 хворих дітей, вони були взяті на диспансерний облік. У багатьох дітей різко знижений імунітет, який супроводжується глистою інвазією. Після спалаху дифтерії (захворіли 8 дітей і одна дитина померла) було обстежено майже все ромське населення цих таборів і виявлено ще 12 носіїв цієї інфекції, з яких 11 осіб токсикогенної форми. Всі вони були відправлені на лікування.

Спільними зусиллями роботи кількох служб вдалося локалізу-

вати спалах дифтерії, але виявлено, що у 228 осіб різко знижений імунітет на правець і дифтерію. Їм необхідно провести додаткову імунізацію. Вона проходить протягом трьох етапів: 14-17 листопада, 12-15 грудня і у травні 2007 року. Галина Марківна Байда, заступник головного лікаря районної санепідемстанції, просила старост ромських таборів та голів ромських організацій посприяти проведенню щеплення, щоб не допустити повторного спалаху хвороб.

Фактично вирішення всіх проблем покладено на медиків, а інші служби, які б мали забезпечувати належний рівень життя ромів, не задіяні в цьому і не допомагають. А основні проблеми: відсутність якісної питної води, часті відключення електроенергії за несплату, що призводить до псування продуктів, не систематичне вивезення сміття з таборів, що є причинами різних захворювань, лишилися повністю не вирішеними.

Проблема п'ята – санітарно-епідеміологічна ситуація

На цій проблемі зупинилася Галина Марківна Байда. Санітар-

но-епідеміологічна ситуація в місцях компактного проживання ромського населення є незадовільною. Хаотична забудова будинків, відсутність відповідних санітарних вимог щодо облаштування місця набирання питної води, вивезення сміття, облаштування туалетів тощо призводять до спалаху інфекційних захворювань. Галина Байда проінформувала, що за дев'ять місяців поточного року в районі зафіксовано 273 випадки інфекційних захворювань. Найбільший відсоток захворювань спостерігається серед ромів – як дорослих, так і дітей, що у кілька разів перевищує загальнорайонні показники. Серед дітей зафіксовано 6 випадків гострих кишкових захворювань, 8 випадків дифтерії, одна рання діагностика захворювання на туберкульоз і 7 захворювань на гепатит, у 24 дітей виявлено педикульоз та інші хвороби.

З метою ліквідації захворювання та виявлення нових хворих санітарно-епідеміологічною службою разом із медичними працівниками проведено подвірні обходи, зроблені відповідні щеплення, організована дезінфекція і дератизація у будинках ромів.

Усі ці проблеми давно відомі, однак їх ніхто не вирішує, тому потрібно всім разом замислитися і взятися до їх вирішення.

Таким чином, проведена нарада з'ясувала чимало життєвих проблем ромів Ужгородського району. Їхні вирішення покладалося на програму „Ромське населення на 2003-2006 роки”. Однак через відсутність належного фінансування, всі добрі наміри лишилися на папері, а проблеми залишилися в житті – невирішеними. Отже, все було б добре, якби не було так погано. Всі служби, представників яких заслухано на нараді, лише гасили вогнище спалахів проблем, а не ліквідували причини, які призводили до їхнього спалаху. Не відомо, коли і де знову з'явиться чергова небезпечна проблема...

Валентина Ткаченко,
Олена Бойко

Ромські старости таборів.

Перший науковий семінар ромологів

3 листопада у Донецьку відбувся круглий стіл "Рома в Україні. Історичний та етнокультурний розвиток ромів України (XVI – XX століття)". Організаторами цього заходу міжнародного рівня були Донецький центр Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України, Громадський науково-дослідницький центр "Схід – Захід", Донецька обласна державна адміністрація та Державний комітет України у справах національностей та міграції. Безпосередню участь у заході взяло товариство ромів Донецької області "Рома-Ромен Донбасу", яке очолює Шандор Пачковський.

Головна мета проведення круглого столу – привернення уваги науковців кіл та широкого громадського до проблем, пов'язаних з історією, культурою та сучасним соціальним станом ромського населення Донецької області та України в цілому.

Тепло привітала присутніх представник Донецької облдержадміністрації відділу у справах національностей та міграції Євгенія Орел. Її виступ нахаштував усіх на цікаве спілкування.

Серед доповідачів були поважні люди. Олександр Беліков, кандидат історичних наук, доцент кафедри гуманітарних і суспільних дисциплін Донецького інституту штучного інтелекту, розмірковував про актуальні завдання соціальної політики щодо ромського населення України. Роми Донбасу можуть пишатися цим

Учасники круглого столу.

ученим. Людина, в жилах якої тече хоч трохи ромської крові, завжди ставиться до історії власного народу тактовно та поважно. А ще вчений презентував свою надзвичайно цікаву книгу з ромської історії.

Дуже емоційним був виступ гостя з Москви – відомого ромознавця, художника, письменника Ніколая Бессонова, який розповів про геноцид ромів України у роки Великої Вітчизняної війни. Учасники круглого столу були просто приголомшені фактами, які навів автор. Тема геноциду, скільки б її не вивчали, і досі підтверджується новими доказами, тому Н.Бессонов у Донецьку зустрівся з ромами, які надали нову важливу інформацію з цього приводу. На цю ж тему надіслав свою доповідь Петро Григориченко.

Наталія Зневич, кандидат історичних наук з Інституту української археології та джерелознавства ім. М.С. Грушевського в Києві, розповіла забранню про ромознавчу тематику в Україні, її традиції, проблеми й перспективи дослідження.

Представник Російського науково-дослідницького інституту культурної та природної спадщини ім. Д.С. Ліхачова з Москви Лев Черенков надіслав свою доповідь "Деякі проблеми вивчення ромів України".

Особливо приємно, що ромська історія та сучасність цікавлять тепер не тільки самих ромів. Змістовні матеріали надала Наталія Белікова, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії слов'ян Донецького національного університету в доповіді "До питання щодо сучасної сімейно-

побутової обрядовості сервів". Оксана Пенькова, кандидат історичних наук, завідувача музеєм археології та етнографії ДонНУ, говорила про суб'єктивний образ ромів у свідомості сучасної молоді Донбасу: аналіз соціально-психологічного експерименту. Євгенія Русіна, студентка цього ж вузу, вивчає проблеми соціалізації ромських дітей у сучасному суспільстві, про що і доповіла на круглому столі. Наталія Бережна, завідувача науково-експозиційним відділом Донецького обласного краєзнавчого музею, презентувала свою роботу "Новотроїцькі цигани". А Наталія Петренко, завідувача сектором Донецької обласної державної універсальної наукової бібліотеки ім. Н.К. Крупської, ознайомила присутніх з ромською літературою, яка є у цій бібліотеці.

На превеликий жаль, там, де дослідження носять розвий характер чи сам дослідник не дуже глибоко вивчає тему, відбуваються прикри, а іноді й просто кумедні для ромів помилки. Можна бути лояльним до цих авторів, але навіть випадкове спотворення інформації, яка ввійшла до офіційного видання, може мати неприємні наслідки і для ромів, і для гадже.

Олена Марчук, представник християнської організації з міста Мерефа, що під Харковом, розповіла присутнім про ромську громаду та її заходи, які вживаються для поліпшення життя ромів.

На круглому столі були присутні й представники громадських ромських організацій Донецьки, їхні виступи присвячувалися актуальним проблемам сучасного життя.

Хочеться щиро подякувати Михайлові Швецову, голові Громадського науково-дослідницького центру "Схід-Захід", завдяки енергійним зусиллям якого учасники круглого столу мали можливість отримати неабияке задоволення від зустрічі, спілкування та обмінитися важливою інформацією. На зустрічі були присутні представники ЗМІ, які, сподіваємося, висвітлять цю важливу подію належно.

А яку оцінку надасть цим дослідженням життя та самі роми – покаже час.

Наталія Варакута,
м. Донецьк

Продовжуємо вчитися Майфедер сітує вас

Авторемонтна станція

У період розвалу Союзу почали розпадатися підприємства, які були тісно пов'язані з країнами СНД. Стали зникати робочі місця, чимало професій, наприклад, інженера, були незатребуваними. Безробіття зросло, особливо серед соціально незахищеної ромської громади. Тому ромські лідери і голови товариств почали думати над тим, як захистити і допомогти вийти зі скрутного становища ромам отримати освіту, професію зі запровадженням практичного навчання молоді. Так, одним із ромських товариств, зокрема Закарпатським культурно-просвітним товариством "Романі Яг", було організовано Станцію технічного обслуговування автомобілів.

Проект зі створення цієї станції був підтриманий швейцарським фондом "FORZA". На станції навчається ромська молодь, де юнаки здобувають навички технічного обслуговування та ремонту автомобілів. Заснування такого центру формування та надання послуг, було підтримано ромською громадою, оскільки це дозволяє вирішувати проблему безробіття. Тут, в основному, навчаються жителі мукачівського та ужгородського ромських таборів. Відбувся уже перший випуск молодих спеціалістів, які отримали навички технічного обслуговування автомобілів. Це стало поштовхом до подальшо-

Заняття в авторемонтній станції веде майстер Юрій Трофимов.

го навчання і отримання професії з ремонту автомобілів: уже перші випускники станції працюють на авторемонтних станціях як в Ужгороді, так і в Мукачеві.

Після закінчення гранту швейцарського фонду "FORZA", у вересні 2006 року відновлено діяльність станції з реалізації проекту "Функціонування та розвитку станції технічного обслуговування автомобілів як моделі для ромської громади". Тут проводяться активне навчання молоді, які здобувають і здобуватимуть навички технічного обслуговування та ремонту автомобілів. Продовжено проект на три місяці. Випускники Мукачівської ромської ЗОШ № 14 Микола Понго, Борис Балог, Степан Аміт, Ігор Кожухов, Василь Сурмай та

інші засвоюють ази з ремонту автомобілів, їх навчає досвідчений майстер, слюсар-механік Юрій Вікторович Трофимов.

— Чому конкретно зможуть навчитися юнаки за три місяці? — звертаюся до майстра виробничого навчання.

— За цей час діти засвоять лише навички дрібного ремонту автомобілів: налагодження коліс, карбюратора, системи гальм тощо, далі навчатимуться усуненню пошкодження мотора: поміняти свічку і масло, відрегулювати клапани. Капітальний ремонт машин вони, звичайно, ще не освоїли, однак сподіваємося, під час подальшого навчання хлопці знатимуть усе, бо дуже завзято беруться до навчання і практичних робіт.

Швейна майстерня

Продовжено проект діяльності, розпочатої протягом 2005-2006 років, ромської швейної майстерні з підготовки молодих спеціалістів у Закарпатському культурно-просвітньому товаристві ромських жінок "Терне чаю по нево дром" ("Молоді жінки на новому шляху"), головою якого є Лілія Євгенівна Адам. Вона ж є і координатором проекту "Професійні курси швейної майстерності для молодих ромів". Чотири молоді дівчини з Мукачева і спільно з Ужгорода розпочали освоювати ази пошиття та ремонту одягу, використовуючи потенціал діючої швейної майстерні в Ужгороді. Курси проводяться тричі на тиждень протягом трьох місяців, згідно з наміченою програмою. Мета проекту – надання ромській молоді можливості отримати на-

вички швейної справи, які допоможуть у подальшому працевлаштуванні. Щодо роботи курсів швейної майстерні, кореспондент газети "Романі Яг" звернулася до майстра виробничого навчання Н.М.Гопко.

— Надіє Михайлівно, що можуть засвоїти

дівчата протягом трьох місяців із пошиття і ремонту одягу?

— Спочатку дівчата ознайомилися взагалі, що таке шиття і як користуватися швейною машинкою. Потім училися робити ручні стіжки, за ними пішли шви на машинці. Починаємо з пошиття рушників, постільної білизни, далі вчитимемося шити нічні сорочки, чоловічі і дитячі піжами, блузки, дитячу білизну. Вці ці операції нескладні, бо за такий короткий період кроїти вони самі ще не навчаться. Це лише навички з пошиття одягу, а потім дівчатам потрібно буде вдосконалювати професію, щоб у подальшому можна було б працевлаштуватися на Ужгородській швейній фабриці. До речі, кілька дівчат з попереднього випуску наших курсів уже працюють на цій фабриці, а також у фірмі "Гроклін Карпати".

Отже, сподіваємося, що курси пройнуть успішно, й учениці зможуть отримати навички швейних виробів і в подальшому стати професійними швачками.

Волика Опаленик

Найкраща учениця з пошиття одягу Тетяна Балог з Ужгорода.

Пошуки толерантності

Родипе толерантно

■ Нещодавно у Міжнародному центрі толерантності в Києві спільно з Європейським Центром (ERRC) відбулася всеукраїнська нарада „Практика розгляду Європейським судом з прав людини справ про дискримінацію”.

Лариса Лойко.

Велику нараду Лариса Іванівна Лойко — директор Міжнародного центру толерантності, та Зола Кондур, координатор проекту „Захист прав ромів в Україні і забезпечення доступу до правосуддя” по Україні (ERRC). До участі у нараді були запрошені голови та адвокати ромських правозахисних організацій, прокурори та судді Апеляційних судів Донецької, Харківської, Одеської, Дніпропетровської, Сумської та Закарпатської областей. Планувалося, що основою семінару будуть виступи судді Європейського Суду з прав людини п. Дж. Бонелло та голови Верховного Суду України, але, оскільки вони не змогли взяти у ньому участь, то обговорення проблем дискримінації представників ромської національної меншини пройшло на рівні українських судових та правоохоронних органів.

Товариство „Романі Яг” на нараді представляв адвокат Олександр Мовчан, який працює в рамках проекту „Захист прав

ромів в Україні і забезпечення доступу до правосуддя”, володіє у достатній мірі інформацією щодо порушень прав ромів не тільки у Закарпатській області, а й у всій країні. Зокрема, у своєму виступі він прокоментував хід справ, які перебувають у впровадженні та які координуються Європейським центром з прав ромів. У рамках дискусії відзначено позитивну роботу органів прокуратури у захисті прав ромів, зокрема відзначалася належна реакція прокуратури Закарпатської області на звернення однієї з місцевих ромських громад по захист своїх порушених прав та законних інтересів.

Разом з тим О.Мовчан виступив з доволі різкою критикою правоохоронної системи в цілому, акцентуючи увагу присутніх правників органів прокуратури на зловживаннях та правопорушеннях з боку окремих правоохоронців.

Серед інших виступаючих були заступники прокурорів ряду областей України, вони наводили

різноманітні статистичні дані. Зокрема, як випливало з виступу одного з представників прокуратури східного регіону країни, ромі не складають (всупереч сталому міфу про криміногенність ромів) значну частину осіб, які відбувають покарання. Так, із 23 тисяч засуджених тільки 194 ромі, що складає менше 1% від загальної кількості.

Юристи ромських правозахисних організацій на численних прикладах доводили факти, які вказують на дискримінацію ромів за національною ознакою. В свою чергу, представники правоохоронних органів категорично заперечували причетність правоохоронної системи до зловживань та порушень прав ромів.

У нараді також взяв участь Олександр Борисович Фельдман — народний депутат України, голова підкомітету з питань коринь народів, національних меншин та етнічних груп Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин, голова правління Міжнародного центру толерантності.

Позитивом даної наради є те, що представники Міжнародного центру толерантності зібрили як представників правоохоронних органів, так і представників ромських правозахисних організацій, провели конструктивну дискусію і визначили слабкі місця у чинному законодавстві.

Правозахисний центр „Романі Яг”

Волонтери навчалися

Волонтери сїньонас

(Продовження.
Початок на стор. 1)

У Румунії вже почалася програма з підготовки вчителів, які працюватимуть із ромськими дітьми. Метою даної програми є створення змішаних класів ромських та неромських учнів, без сегрегації та дискримінації. Румунія — країна з чималою кількістю ромського населення, і для неї така програма є нагальною необхідністю.

Частина семінару була приділена і відвідуванню ромськими учнями місцевих шкіл, які працюють за програмою з боротьби за сегрегацію та дискримінацію. Волонтери відвідали серед інших так звану „Scoala Generala”, школу в Комуні Басуї Сат Мери. Тут з 1 по 8 класи ромі та нероми навчаються разом. Основна ідея школи і полягає в тому, щоб діти навчалися разом, грали разом, і завдяки цьому, батьки цих дітей також постійно спілкуватимуться.

Новий підхід до освіти та боротьба за дискримінацію вимага-

Катерина Хаберкорн.

ють часу більше, ніж кілька років. Але коли державні органи, вчителі та ромські родини усвідомляють, що освіта — це правильний шлях жити разом, ситуація поступово зміниться, і ромі стануть рівними членами суспільства в кожній країні.

Катерина Хаберкорн,
переклад Алли Тимофєєвої

Свиноферму на місці ромського табору знесуть

Міністерство фінансів Чеської Республіки планує виділити кошти на відкуп і наступне знесення свиноферми в Летах у Писку — тут, під час Другої світової війни, стояв концентраційний табір для ромів. Цього кроку від чеського уряду вже давно вимагають представники ромської громади в Чехії та Європарламент. Націоналістична народна партія

Чехії встановила на місці колишнього табору символічний пам'ятник жертвам Другої світової війни, який покликаний підкреслити, що ромський табір був не концентраційним, а робочим. Це звичайний камінь з написом: „Жертвам”. Чеські ромські організації неодноразово виступали проти намірів ННП встановити цей пам'ятник.

РОМ-ПРЕС

У секторі Газа викрадено іспанця

34-річний іспанський підданий Роберто Вілья, який працював у Асамблеї співпраці за мир, був викрадений в понеділок ввечері в секторі Газа.

Зі слів жінки-колеги іспанця, під час проїзду через Хан-Юніс їх зупинили троє чотири людини, озброєних автоматами Калашнікова, які примусили чоловіка сісти в машину «Шкоду» жовтого кольору, після чого зникли в невідомому напрямку. Співробітники гуманітарної організації надавали допомогу дітям-інвалідам.

Факт викрадення також підтвердив департамент інформації МЗС Іспанії, а також палестинська влада, передає «ITARTAP».

Нагадаємо, що 24 жовтня в секторі Газа був викрадений 37-річний іспанський фотокореспондент агентства Associated Press Еміліо Моранетті, проте вже через кілька годин він був відпущений на свободу. А 14 серпня угруповання «Бригади священного джихаду» захопило 60-річного американського кореспондента Стіва Сентанні та 36-річного Олафа Вігга, який працював на телекомпанію Fox News.

Спочатку бойовики вимагали від США звільнити всіх мусульман з американських в'язниць, проте 27 серпня, після тривалих пере-

говорів, відпустили заручників, заздалегідь примусивши їх прийняти іслам. Потім бойовики пригрозили «неприємностями» всім іноземцям-немусульманам, які приїжджають на палестинські території.

В ООН занепокоєні зростанням викидів парникових газів

Секретаріат Рамкової Конвенції ООН зі зміни клімату занепокоєний тенденцією зростання викидів парникових газів, що намілилася, в промислово розвинутих країнах.

Як повідомили в центрі новин ООН, в основному це пов'язано з відновленням виробництва в країнах з перехідною економікою.

„Непокоїть той факт, що в країнах з перехідною економікою, які з 1990 року внесли найбільший внесок у сукупне скорочення викидів парникових газів, нині спостерігається зростання парникових емсій. В цілому в цій групі країн в 2000-2004 роках викиди збільшилися на 4,1 відсотка”, — заявив виконавчий секретар Секретаріату Рамкової Конвенції зі зміни клімату Іво де Боєр, представляючи в Бонні нові дослідження з парникових газів, передає «УНІАН».

Виконавчий секретар додав, що нові тенденції вимагають від промислово розвинутих країн

докласти ще більше зусиль з реалізації політики, направленої на скорочення викидів парникових газів і, особливо, в транспортному секторі, де в період з 1990 по 2004 роки викиди газів зросли на 23,9%.

За даними Секретаріату, за період з 1990 по 2004 рік сукупні викиди парникових газів промислово розвинутих країн скоротилися на 3,3%. Але в основному це було пов'язано зі скороченням парникових емсій на 36,8% у країнах з перехідною економікою Східної і Центральної Європи, де зараз ситуація змінилася. Викиди ж решти промислових країн зросли на 11%.

Рамкова конвенція ООН про зміну клімату була схвалена в 1992 році. В 1997 році як доповнення до Конвенції був розроблений Кіотський протокол, що містить конкретні зобов'язання зі скорочення викидів парникових газів. Протокол набув чинності в лютому 2005 року після його ратифікації Росією. Його учасниками є майже 160 держав.

Відповідно до Кіотського протоколу, до 2008-2012 років сукупний рівень викидів газів необхідний знизити на 5,5% порівняно з показниками 1990 року. Для кожної з країн-учасниць визначений свій показник скорочення. Країни ЄС і Канада мають скоротити викиди парникових газів на 8%, а Японія — на 6%. Квота для Росії, України і Біюрусу була розрахована, виходячи з обсягів виробництва в СРСР — більш високих, ніж нинішні. Кіотський протокол дозволяє учасникам продавати і купувати квоти на викиди газів.

Король Швеції виправданій у вбивстві ведмеда

Загибель ведмеда Митрофана ніяк не пов'язана з візитом у Вологодську область Росії короля Іспанії Хуана Карлоса I. Про це повідомив директор мисливського господарства „Омогаєвське” Ігор Горохов.

«Ми ремонтували клітку і погано закріпили стінку, вона відлетіла. Ведмідь почав вилізати, ми спробували повернути його назад, але не вийшло. Довелося застосувати зброю, і я його застрелив. Не було іншого виходу», — заявив Горохов.

При цьому він зазначив, що під час перебування Хуана Карлоса I у Вологодській області ведмідь Митрофан «тверезий, цілий і неушкоджений сидів у клітці на території мисливського господарства „Омогаєвське”, в районі села Новленське. Крім того, керівник мисливського господарства спростував чутки про «м'який характер» ведмеда Митрофана, повідомляє «Інтерфакс». Митрофан за вдачу був дуже злий, зацькований ведмідь», — відзначив Горохов.

Раніше губернатор Вологодської області заявив, що «інформація, поширена урядом ЗМІ, про те, що під час перебування іспанського короля на території Вологодської області нібито був убитий приручений ведмідь, не має під собою підстав і направлена на дискредитацію деяких посадовців регіону». При цьому він уточнив, що підтвер-

джує факт відвідування регіону іспанським королем Хуаном Карлосом I, але «все інше — вигадки: ніякого полювання не було взагалі».

Прес-секретар іспанського короля Хуана Карлоса I назвала «безглуздими» повідомлення про те, що 68-річний монарх убив прирученого нетверезого ведмеда в серні під час візиту до Росії.

У Нігерії розбився літак. Є врятовани

Літак із 104 пасажирами на борту розбився при зльоті в аеропорту Нігерії Абудже. Шестеро потерпілих були направлені в лікарні, про їхню долю нічого не відомо, інші загинули. Ліайнер належав приватній нігерійській авіакомпанії.

Тарасюк потрапив в аварію

Біля села Буди Тростянецького району Вінницької області внаслідок зіткнення легкових автомобілів «Мазда-626» і «ВАЗ-2113» постраждали три людини, у тому числі депутат Вінницької обласної ради В.Тарасюк, який був пасажиром «ВАЗу».

Лікарі рятують жертв невдач провотів

У Миколаївській області кількість отруєних на проводах в армію 30 жовтня збільшилася до 37 осіб. Про це повідомляє прес-служба МНС. На проводах було до 100 людей. 2 потерпіли перебувають у важкому стані.

Міжнародна конференція національних інституцій з прав людини підтримала пропозиції українського омбудсмена щодо возз'єднання сімей трудових мігрантів

Понад 200 делегатів із 64 країн світу взяли участь у VIII міжнародній конференції національних інституцій з прав людини, що відбулася у м. Санта Круз (Болівія).

Найрозглядалися найбільш актуальні питання сучасності, пов'язані з проблемами трудової міграції. Конференція проходила під егідою Верховного комісара ООН з прав людини, Міжнародного координаційного комітету національних інституцій з прав людини та захисника народу Болівії.

В її роботі взяла участь делегація України на чолі з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини Ніною Карпачовою.

На конференції йшлося про дотримання прав трудових мігрантів та їх сімей у контексті світової глобалізації. У світі немає країн, що не були б пов'язані з міграційними процесами, в які сьогодні втягнуто понад 200 мільйонів осіб. Як лейтмотив конференції прозвучало: "Жодна людина не є нелегалом". Тому тема створення умов для реалізації людських прав мігрантів, зокрема запровадження законних підстав для легальної міграції в країнах-реципієнтах, стала однією з головних на зібранні.

Абсолютна більшість трудових мігрантів працюють як нелегали. На конференції наводилися жакливі статистичні дані: кожні три хвилини у світі помирає один трудовий мігрант. Учасники конференції вимагають від урядів країн-реципієнтів поваги до прав трудових

мігрантів відповідно до міжнародних стандартів та не застосування до них подвійних стандартів порівняно з громадянами власних країн.

Йшлося й про посилення фемінізації сучасної міграції, ганебну практику торгівлі людьми, зокрема жінками та дітьми, надання можливості для повернення мігрантів у власну країну, а також включення мігрантів у суспільне життя країн-реципієнтів та протидію проявам расизму і ксенофобії.

Ніна Карпачова у своїх виступах на конференції поінформувала про національний моніторинг проблем, що гостро постають перед трудовими мігрантами в Україні. Це, насамперед, стосується необхідності посилення захисту їхніх економічних прав, зокрема вирішення проблеми уникнення подвійного оподаткування доходів та заощаджень трудових мігрантів. Учасники конференції отримали англійською мовою Спеціальну доповідь Уповноваженого з прав людини Верховної Ради України щодо дотримання та захисту прав українських трудових мігрантів, зокрема спеціальну доповідь Уповноваженого з прав людини Верховної Ради України щодо дотримання та захисту прав українських трудових мігрантів.

Ніна Карпачова привернула увагу до проблеми створення правових та соціальних умов у країнах-реципієнтах для возз'єднання сімей трудових мігрантів та забезпечення вільного доступу до безоплатної освіти їх дітей відповідно до Загальної декларації з прав людини, Міжнародних пактів про права людини та конвенцій Міжнародної організації праці № 97, 118 і 143, а також рекомендації МОП № 86 та 151 щодо дотримання принципу возз'єднання сімей. Ця пропозиція українського омбудсмена була схвалена учасниками

конференції та включена до підсумкової декларації конференції.

У Сантакрузькій Декларації учасники конференції засудили створення у деяких країнах-реципієнтах спеціальних перешкод для вільного переміщення трудових мігрантів, підкреслили необхідність посилення роботи національних інституцій з прав людини щодо забезпечення реалізації їх прав і свобод, зажадали від державних органів забезпечення поваги прав людини та реалізації основних свобод особам зі статусом мігрантів, зокрема ратифікації Конвенції ООН про захист прав трудящих-мігрантів та членів їх сімей.

Ніна Карпачова і раніше вимагала від органів державної влади України ратифікувати зазначену Конвенцію ООН, а тепер на підставі Сантакрузької Декларації наполягати на ратифікації парламентом України цієї Конвенції, а також Європейської конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів.

У рамках роботи конференції відбулася зустріч та обмін думками українського омбудсмена з захисником народу Болівії щодо причин і наслідків трудової міграції в обох країнах, зокрема впливу бідності та корупції на права мігрантів і запобігання торгівлі людьми. Цікавим виявився досвід захисника народу Болівії щодо його права на законодавчу ініціативу у парламенті Болівії. До речі, такого права поки що не має більшість омбудсменів світу.

Учасники конференції привітали президент Республіки Болівія Ево Моралес.

Прес-служба
Уповноваженого
Верховної Ради України
з прав людини

ROM-ПРЕС

В Архангельськ зі Львова завезли м'ясо з сибіркою

В Архангельську під час дослідження двох проб яловичини, взятої з магазину місцевого підприємця, отримана позитивна реакція на сибірку. Про це повідомляється з посиланням на держветінспекцію департаменту агропромислового комплексу.

Бразильський кардинал отримав пост у Ватикані

Папа Римський Бенедикт XVI призначив кардинала Клаудіу Хуммеса главою Конгрегації у справах духівництва, повідомляє "Благовест-інфо" з посиланням на Reuters.

У США маленька дівчинка гала відічі сексуальному маніяку

У штаті Нью-Йорк 12-річна мешканка села Лейк Кармель, в якому проживають 9 тис. осіб, дала відічі маніяку, який напав на неї. Тим самим важна дівчинка врятувала не тільки себе, а й двох маленьких дітей.

У Грузії вимагають заборони Михайлові Саакашвілі в'їзд в ЄС

Лідер грузинських лейбористів Шалва Нателашвілі вимагає від ЄС оголошити президента Грузії Михайла Саакашвілі персоною нон-грата.

В Арканзасі вибухнув завод

Внаслідок вибуху на заводі з переробки алюмінієвого брухту в американському штаті Ар-

канзас загинули двоє людей. Ще одна особа отримала поранення. Вибух стався в цеху з переплавлення алюмінію, повідомив представник компанії-власника заводу.

Президент Румунії звинуватив РФ у підтриманні сепаратизму

Президент Румунії Траян Бесску звинуватив у провокуванні конфлікту на території незвіданих республік Грузії і Молдови.

В Іраку викрадено 42 людини

На одній з автострад в Іраку бойовики напали на колону мікроавтобусів, що прямували до Багдада. За інформацією поліції міста Тикрит, викрадено 42 людини, передає "Газета.п". Напад стався поблизу містечка Тарма за 30 км на північ від Багдада.

Спікером парламенту Австрії вперше стала жінка

52-річна Барбара Праммер на засвоєньому засіданні Національної ради Австрії (нижньої палати парламенту) 23-го скликання, який відбувся в Відні, обрана першим головою найвищого законодавчого органу країни.

Швеція не має наміру вступати до НАТО

Швеція не планує вступати в НАТО, заявив шведський міністр оборони Мікаель Уденберг. "Коротка відповідь — ні", — так він відповів на запитання про можливість вступу Швеції до Північноатлантичного альянсу.

Інші міжнародні суди з прав людини або трибунали

У попередньому номері ми писали про подання листів та скарг у Європейський Суд з прав людини.

Існує й кілька інших судів з прав людини. Щодо ромів, то цілий ряд комітетів Організації Об'єднаних Націй займається індивідуальними розглядами скарг. Комітет з прав людини, Комітет проти катування, Комітет з ліквідації всіх форм расової дискримінації, Комітет з усунення дискримінації щодо жінок — усі вони мають свої механізми вивчення скарг у справах, пов'язаних з порушеннями прав

Права ромів — це права людини Чачіпе роменгеро — кадо чачіпе манушенгеро

людини. Не всі країни ратифікували так звані додаткові протоколи, які надають можливість подання скарги у комітети ООН. Проте деякі з цих механізмів мали великі позитивні наслідки для ромів. Наприклад, після постанови Комітету ООН щодо катування у 2003 році, приводом до якої став випадок погрому ромської общини у 1995 році, уряд Чорногорії виплатив близько 900 000 євро його жертвам.

Подальша інформація щодо процедури скарг у той чи інший Комітет ООН, як і щодо того, чи ратифікувала ваша країна відповідний додатковий протокол, який надає можливість подати індивідуальну скаргу, можна знайти на Інтернетівському вебсайті Верховного комісара ООН з прав людини (www.unhcr.ch) або зв'язавшись з офісом ERRC.

Прямі дії

Якщо ваше звернення до Європейського суду або в інші

міжнародні суди з прав людини і трибунали не задовольнили вашої скарги, то є й інші дії зі захисту прав. Це так звані прямі дії.

Прямі дії у сфері захисту прав — це публічна, часто колективна діяльність однієї людини або цілої групи, спрямована проти порушення прав і на підтримку соціальних перетворень і поваги прав людини.

Публічні демонстрації

Публічні демонстрації можуть бути ефективними засобами захисту прав. І, хто згоден витратити свій власний час (і готові піддати ризику), виступаючи привселюдно, можуть висловити свою думку з конкретних питань, а у певних обставинах сповістити вищим посадовим особам і представникам закону про необхідність відповідних заходів з тої чи іншої проблеми. Акт публічної демонстрації підтримується основним законом про права

людини. Міжнародний пакт громадянських і політичних прав гарантує свободу висловлювання своєї думки (ст. 19) і свободу мирних зібрань (ст. 21). Такі ж гарантії є в статтях 10 і 11 Європейської конвенції з прав людини.

Інші права, такі, як право на колективне узгодження, також можна зачислити до публічних демонстрацій. У вільних державах подібні демонстрації є регулярною частиною публічних виступів. Групи людей часто виступають публічно для висловлювання своєї думки і для того, щоб продемонструвати, що їхню позицію підтримують і розділяють чимало інших людей. У невольних суспільствах, у яких панує диктатура або інші форми насильницької чи авторитарної влади, публічні демонстрації можуть бути небезпечними, але також ефективними, оскільки вони стають проявом виклику авторитарним принципам. Інколи публічні демонстрації є вісниками руйнування диктатури.

У певний час публічні демонстрації можуть стати значним поворотним відомом в публічному житті суспільства. Масові демонстрації по всій Європі у 80-ті роки особливо в Об'єднаному королівстві і Західній Німеччині, викликали протест суспільства проти ядерної зброї. Приєднання багатьох тисяч темношкірих і білих американців до Маршу на Вашингтон за робочі місця і свободу у 1963 році стало очевидним підтвердженням прихильності громадськості американському руху за громадянські права і припинення сегрегаційних законів та політики у США.

Публічні демонстрації можуть також стати історичним відомом в рухові опору. Наприклад, придушені силою масові демонстрації у Шарпвіллі (Південна Африка) в 1960 році й у Соєто в 1976 році врятували стали об'єднаним моментом опору расистському апартеїдному режиму.

Поясніть мені – чому?

Пгенен манге – сосстар?

У редакцію газети „Романі Яг“ звернулася 76-річна Слизавета Бучко зі своєрідним запитанням, яке гнітить її душу: „Чому не вирішене питання виплати мені компенсації за втрату майна і перебування за колючим дротом табору, який німці перетворили на гетто? Адже вже кілька разів іншим людям, набагато молодшим за мене, виплачували компенсації, а мене весь час обминають?“

Слизавета Дмитрівна зі сльозами на очах розповіла про своє тяжке життя і жакливі часи Другої світової війни, коли перебувала чотири місяці у гетто, де німці знущалися над ромами. А почули ми так:

– Я добре все пам'ятаю, бо коли почалася війна, мені було понад десять років. Народилася

17 березня 1930 року в багатодітній ромській сім'ї. Із дванадцяти дітей вижило всього п'ятеро. Діти голодували, хворіли, не вистачало грошей на ліки, а тому вмирили. Жили ми у таборі на вул. М. Берчені, мали свій невеликий власний будинок, коня, теля і свині. Батько працював на різних роботах, щоб прогодувати свою чималеньку сім'ю. Най-

тяжче було у роки Другої світової війни, особливо коли ромський табір на Мочарі (мікрорайон Шахта) обнесли колючим дротом і перетворили на гетто, нас не випускали, забрали коня, двох свиней і теля. Мати – Терезія Гажі (Бучко) – плакала, стала перед жандармами і не пускала у хлів, але один із вояків наставив на неї дуло пістолета, тоді мама відступила й дуже плакала, діти теж плакали, та на їхні сльози ніхто не зважав. Я була наймолодшою у сім'ї, а старших братів (14-17-річних) забрали і змусили рити траншеї.

Пам'ятаю, як у таборі нас всіх вишуквали і віддали розпорядження чергою по двох йти слідом за військовими. Ми не знали і не розуміли, що буде з нами і куди нас везуть. Привели всіх до електростанції, де була баня, силоміць обстригли, роздягнули догола і відправили митися: чоловік окремо, а жінок змусили митися з 10-14-річними хлопчиками, що за ромськими звичаями не дозволялося. За найменшу непокору біли. Одяг віддали на дезінфекцію, й одягали ми його ще вологим.

Я була на той час уже дорослою дівчиною. Коли мені відрізали мою довгу косу, я непомітно її підбрала, на голову одягла свою кофтинку, бо не мала хустини, а під кофтинку сховала косу, яку пізніше використовувала під хусткою, як справжнє волосся. Довго я зберігала свою косу, тільки недавно її позбулася, щоб не нагадувала мені ті жакливі часи.

Червона армія врятувала життя всім таборянам. Невдовзі після війни вийшла заміж за Адальберта Бучка, який у жакливі воєнні роки рив у м. Нирядьгази траншеї для бункерів. Був поранений осколком снаряда у праву руку, переніс складну операцію. З Адальбертом Івановичем прожили 29 років, виростили 9 дітей – сім дочок і двох синів. Чоловик тяжко працював, не покладаючи рук, на різних роботах, в основному на будівництві, щоб прогодувати велике сімейство. Я теж з 18 років пропрацювала дівриком у комунгоспі. Рано, поки діти спали, я вже закінчувала підмітати вулицю, в обід йшла на роботу з дитячим візком.

Спливали роки. Діти підросли, допомагали мені, всі здобули

неповну середню освіту в ромській школі на вул. Берчені (нині 30Ш № 14). Сини продовжили навчання у профтехучилищі: один став водєм, а інший – взуттьовиком, і працював на Ужгородській взуттєвій фабриці. Доньки й донині працюють дівриками у житлово-комунальній службі й займаються дрібним бізнесом. Усі живуть окремо. Біля мене залишилася тільки одна дочка – Ніна (нині її прізвисько Човка). Маю нуку, правнуку, навіть точно не пам'ятаю, скільки. Добротний будинок збудував мій чоловік. У будинку є вода, газ, парове опалення. Шкода, що Адальберт помер на 69-му році життя. Я маю пенсію 350 гривень. А от компенсацію за втрачене майно і перебування у гетто не отримала. Зазнала голоду, холоду, знущання, натерпілася страху від того, що кожного дня всі чекали знищення ромів. Завдяки приходу радянських військ, ми залишилися живими. Страшно навіть згадувати ті часи. Всі ті страждання, голод і знущання жандармів над ромами далися взнаки. В моїй сім'ї після війни померли кілька моїх братів і сестер. Усього залишилося жити п'ятеро разом зі мною. Ніні з усіх дванадцяти жива лише я. Сподівалася, що отримаю компенсацію, як й інші роми, однак мене чомусь обминули. А чому? Поясніть мені.

Валентина Опаленик

Знайомтеся: Український центр вивчення історії Голокосту

Пінджарен: Українсько центро клімаські історія Пораїмос

Український центр вивчення історії Голокосту працює з березня 2002 року. Він був створений при Інституті політичних та етнонаціональних досліджень Національної академії наук України, відділі єврейської історії та культури. Центр підтримується за рахунок Фонду розвитку єврейських общин (Jewish Community Development Fund (JCDF/AJWS, New-York) та інших спонсорів, таких як – от Фондация Анни Франк, Посольство Королівства Нідерландів в Україні (програма Матра-Кап), Єврейська агенція для Ізраїлю „Сохнут“, Ваад України.

Центр займається комплексними науковими та педагогічними дослідженнями в царині вивчення історії Голокосту, долі європейських євреїв у часи нацизму та Другої світової війни. Кілька років Центр видає періодичний науково-методичний бюлетень „Голокост і сучасність“, який наразі змінено до рівня наукового журналу „Голокост і сучасність: студії в Україні і світі“.

Основними темами наукових досліджень працівників Центру є історіографія Голокосту, регіональні особливості Голокосту на території України, трагедія Бабиного Яру та її наслідки, колаборація, відображення Голокосту в засобах масової інформації України під час окупації, психологічний, філософський та теологічний аспекти Голокосту, аналіз нацистської ідеології та механізмів її реалізації, проблеми антисемітизму та ревонізму, компаративні дослідження Голокосту та трагедій інших націй на території Європи та України. Іншою важливою частиною діяльності Центру є викладання

історії Голокосту в середніх і вищих навчальних закладах України, створення освітніх програм та підручників з цього предмета для українських шкіл. При Центрі існує консультативний центр методичної допомоги вчителям українських шкіл, які займаються вивченням і викладанням історії Голокосту. Педагогічна діяльність Центру здійснюється у формах наукових та методичних семінарів для вчителів єврейських та неєврейських шкіл України, а також через наш консультативний центр й співробітництво з громадськими організаціями. А ще – це робота лекційного бюро, екскурсії по місцях Шоа на території України, виставки тощо.

Науковий журнал „Голокост і сучасність: студії в Україні і світі“ є періодичним виданням Центру. У ньому порушуються проблеми історичного дослідження історії Голокосту, філософського і теологічного підходів до катастрофи єврейського народу, освітні та літературні студії. Основним принципом журналу є публікація наукових та дискусійних матеріалів. Серед його авторів – учні, історики, філософи, викладачі,

письменники з України, Німеччини, Ізраїлю, Росії, США та інших країн.

Крім того, Центр бере активну участь в обговоренні проблем Голокосту на сторінках друкованих видань та Інтернету.

Наш Центр також заснував серію наукової літератури „Українська бібліотека Голокосту“. Вже видано ряд книжок: „Голокост в Криму (Збірник документів і матеріалів)“. Сімферопіль, 2002; „Свідчення колишніх в'язнів гетто та партизан щодо катастрофи та опору (Збірник матеріалів)“. Київ, 2002; „Місяця скорботи. Львівська область“. Львів, 2002; „Голокост в Україні (1941-1944)“. Словник термінів і понять“. Київ, 2003. Здійснено перевидання „Щоденника Анни Франк“ українською мовою (Київ, 2003). Видано каталог „Єврейські діти України – жертви Голокосту“ (каталог додаткової експозиції виставки „Анна Франк: уроки історії“). Експозиція підготовлена Українським центром вивчення історії Голокосту. Київ, 2004; збірник „Гітлерівська юдофобська пропаганда в прокламаціях та карикатурах“. Київ, 2005.

Центр планує підготувати та публікувати монографії, наукових збірників, збірників архівних документів, перекладну наукову літературу з проблематики історії Голокосту та педагогічну літературу з цієї тематики.

У співробітництві з іншими організаціями та асоціаціями було видано також цілий ряд книг. Серед них – „Збірник документів та матеріалів зі знищення євреїв України нацистами у 1941-1944“.

Київ, 2002; „Щоденник Львівського гетто. Спогади рабина Давида Кахане“. Київ, 2003; „Бабин Яр. Людина, влада, історія. Документи і матеріали в 5 томах. Том 1“. Київ, 2004; „Друга світова війна і доля народів України. (Збірка матеріалів всеукраїнської наукової конференції)“. Київ, 2005.

Протягом періоду свого існування Центр встановив зв'язки з 12 науковими організаціями України та інших країн, а також із великою кількістю дослідників та освітян з різних країн світу. Також у нас ведеться неабияка інша робота.

Не можемо сказати й про конкурс студентських наукових робіт у співпраці з Єврейською агенцією для Ізраїлю „Сохнут“ (Київ), в якому взяли участь 60 студентів з університетів України і Росії; проект „Історія Голокосту в Європі: вивчення проблем толерантності і дотримання прав людини“. Разом із Єврейською агенцією для Ізраїлю було розпочато проект „Школа Шоа“, спрямований на єврейську молодь Києва, яка цікавиться історією європейських євреїв, а надто Шоа. Проект заплановано на два академічні роки.

Проведено Міжнародний конкурс шкільних дослідницьких та творчих робіт „Уроки Голокосту – шлях толерантності“, в якому понад 50 школярів з різних регіонів України представили свої дослідження з різних аспектів історії Голокосту.

У червні 2005 року пройшла Всеукраїнська наукова конференція „Друга світова війна і доля

народів України“ за участі видомих науковців, істориків з різних регіонів України. Конференцію організовано спільно з Громадським комітетом „Бабин Яр“, Інститутом історії та інститутом політичних та етнонаціональних досліджень Національної академії наук України, а також Державним комітетом у справах національності та міграції.

Провели ми й ряд семінарів, подорожей, а також освітньо-методичних заходів з історії Голокосту в Україні.

Реалізуючи ідеї, викладені в декларації Стокгольмського міжнародного форуму з проблем Голокосту, а також у Резолюції ООН про встановлення Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту, і вважаючи своїм обов'язком зробити посильний внесок у відзначення 65-річчя трагедії Бабиного Яру, Український центр вивчення історії Голокосту провів у 2005-2006 навчальному році серію учнівських загальноосвітніх закладів України VI щорічний конкурс дослідницьких робіт „Історія і уроки Голокосту“. Захист поданих до участі в конкурсі робіт відбувся 12-14 травня цього року.

Наразі в Українському центрі вивчення історії Голокосту працює усього 6 наукових співробітників (директор Центру – Анастасія Подольська). Проте Центр плідно співпрацює з найкращими спеціалістами з історії Голокосту в Україні. Серед них – М.Тяглий, А.Круглов, Ф.Внукович, І.Кабанчик, В.Нахманович, М.Гон та інші, а також відомі українські вчені – М.Половник, О.Майборода, С.Глузман, П.Поліщук, Я.Грицак та інші.

Артур Фредекінд, науковий співробітник Українського центру вивчення історії Голокосту, головний редактор журналу „Голокост і сучасність: студії в Україні і світі“

Ніколай Бессонов

Між двома світовими війнами

Англа дуй лумакере марібнаса

(Продовження.
Початок у №№ 6-12)

Перетин кордону

Росіяни або українці часто навіть не замислюються, як малою є, по суті, Європа. Кочівникам було тісно в клептикових країнах, деякі з яких були за площею як середня область. Мало хто знає, що етнічних угорців налічується майже стільки ж, скільки коринних москвичів.

У своїх спогадах Ян Йорс розповідає про вічні конфлікти лаварів із прикордонниками. Динамічні лаварські табори не могли змиритися з суворими порядками, які в XX столітті ще більше посилювалися. До початку Першої світової війни європейське законодавство сприяло різного роду мандрівникам. Формальності були мінімальні. На жаль, після страшних боїв під час цієї війни, які забрали мільйони життів, у Європі відбувся сплеск націоналізму. Не пускати чужих без особливої необхідності — стало нормою й у теорії, і на практиці.

"Роми завжди були в русі", — пише Йорс. — Часто в них не було іншого вибору, як перетнути кордони, завдяки неприхованій хитрості, кидуючи скандальний виклик чужому законодавству".

Коли це було можливо, роми платили контрабандистам за їхні професійні послуги. Коли не було — з обережністю, але вміло давали хабара. По-ромськи це звучало "підмазати людину"; крім цього, лавари з усмішкою казали "Золото — не іржавіє".

Під час нелегальних перетинів кордонів ромам дуже допомагала налагоджена система взає-

модопомоги. Місцевий табір куртував поблизу від намченого пункту. Табір порушників приєднувався до нього і спокійно йшов слідом тєю ж колеєю. У тих, хто "зустрічав", часом були напоготові незаповнені бланки, які дозволяли швидко перейти на легальне становище. Зрозуміло, ці послуги були взаємними. Якщо перетин кордону здійснювався в зворотний бік, гостинні роми могли розраховувати на любов'язність у відлоповідь.

Один із таких нелегальних ривків через нейтральну смугу описаний Йорсом із хвилюванням порушника. Він згадує, що таємні перетини відбувалися ночами. Насамперед, потрібно було убезпечити себе, усунувши голосні звуки. Щоб позбутися стукоту кінських підков, під колита підклали солому і прив'язували її довгими смугами з кольорових ганчрок. Таким чином, вийшли своєрідні подушки.

Йшов нескінченний дощ. Протягом кількох днів ромські фуртони скупчувалися поблизу кордону. Вони підтягувалися, в основному, в сутінках і зупинялися в місяць, утаємничених від Чужинців. Контакти з навколишнім світом зводилися до мінімуму. Жінки не відлучалися для ворожіння. Діти не жebraли в прикордонних селах.

Прорив відбувався в п'ять, по стежках, де міг пройти лише ромський фуртон з його високими колесами. Караван тягнувся під зливою. Час від часу він ледве не повз, і роми, занурюючись по кісточку у слизьке болото, підбадьорювали і підштовхували коней. А на схилі фуртони раптом ривком котилися вперед, небезпечно розгойдуючись збоку вбік. Молодь, не встигаючи перевести дух, кидалася назад, щоб допомогти загрузлим візкам. У болоті залишалися глибокі сліди від коліс і безлічі ніг.

І от державний рубж позаду. Голосний цокіт копит повідомив, що табір вирвався на бруківку. Там його чекали інші роми, які зустрічали прибулих радісними вітаннями. Все пройшло вдало — ніхто не відстав, і прикордонники не стріляли. Тепер можна було рухатися далі, вже майже не побоюючись влади.

Ополудні об'єднаний табір стикався з поліцейським заспоном на дорозі. Людина, яка виступала в ролі ватажка, добродушно жартувала з поліцейськими й все випитувала, в чому причина їхньої суворості. Стражі порядку пояснювали, що в країну вторгнулася "банда іноземних ромів". Почувши цю новину, літній ром із удаваним жажом попросив збройного захисту "доти, поки цих жажливих злощинців не переловлять". Поліцейські одержали запрошення переночувати у фуртоні, й, заспокоєні, навіть не стали перевіряти документи.

Втім порушення законів відбувалося далеко не завжди. Якщо були якісь особисті справи в іншій країні, а в ромів були "нормальні" паспорти, випробувати долю було зовсім не до чого. Компактна група мандрівників користувалася залізницею і зовсім легально перетинала кордони, дотримуючись всіх незалежних формальностей.

У новій країні виникали, природно, труднощі з нічлігом. Часті ромські родини не пускали в готель навіть за гроші. Що ж. У кожному містечку було місце, де не відмовляти нікому. Це був бордель. Лавари знімали кімнату, оплачували тариф, але відмовлялися від належних у

такому випадку специфічних послуг. Спали на підлозі, ігноруючи простиратла, і часом страждали від незнайомих їм у кочовому побуті клопів. До слова, в російських ромів є з цього приводу прислів'я. Коли мужики дражили прибулий табір, називаючи його вошивим, роми відповідали фразою:

— Воші — і наші, і ваші. А клопи тільки ваші.

Але повернемося до лаварів Західній Європі.

В очах городян кочові роми були дикунами. Але вже на початку XX століття вони освоїли таке благо цивілізації, як зв'язок. Нерідко роми відправляли своїм знайомим листа "до запитання". З'явившись у тому або іншому місті, вони йшли в головне поштове відділення, щоб забрати "ромську пошту". Часто на конвертах до прізвища адресата було розгонистим почерком подане слово "роми". Цікаво, що роми розбиралися в різних видах кореспонденції.

Часом вони користувалися авіапоштою. Іноді відправляли рекомендаційний лист. Розглядаючи конверти, яких накопичилося чимало, Ян помітив по поштових марках, що деякі послання пролежали у відділі "до запитання" кілька місяців. Названий батько хлопчика Паліка забрав усі листи, відправлені йому на прізвище Петало. Це були звістки від близьких родичів. Але були й інші конверти, адресовані Петерлоу, Вадошу, Коломбусу, Корпату. Ці листи Паліка теж забрав — адже все це були прізвища, під якими він був відомий різним людям.

До речі, після відвідування пошти "дикуни Європи" відправились на переговірний пункт і скористалися міжнародним телефоном зв'язком.

Ім потрібно було переговирити з Парижем.

(Далі буде)

РОМ-ПРЕС

Юрій Луценко: мене не можна ні прирчити, ні залякати

Міністр внутрішніх справ України Юрій Луценко називає політичною помстою рекомендацію парламенту Кабінету Міністрів про тимчасове усунення його з посади.

Міністерство внутрішніх справ вважає неконституційною рекомендацію Верховної Ради Кабінету Міністрів усунути від виконання обов'язків міністра внутрішніх справ України Юрія Луценка. Про це повідомила прес-секретар голови МВС Інна Кисіль.

МЗС придумало, куди витратити шість мільйонів

Кабінет Міністрів України розпорядився придбати в Бухаресті нерухомість для свого посольства за 5 992,75 тис. євро. Про це повідомляє прес-служба МЗС.

Кабінет створив ще один держкомітет

Кабінет Міністрів України своєю постановою від 2 листопада 2006 р. № 1523 створив Державний комітет рибного господарства України як центральний орган виконавчої влади.

Віктор Ющенко привітав зарубіжних колег з переобранням

Президент України Віктор Ющенко направив поздоровлення президентам Бразилії і Болгарії Луїсу Інасу Лула да Сілва і Георгію Пирванову у зв'язку з переобранням їх на пости глав держав.

Затверджено Тимчасове положення

Міністр оборони України Анастолій Гриценко затвердив Тимчасове положення про військово-медичні центри Збройних сил. Відповідний наказ головою оборонного відомства підписано 27 жовтня, повідомляє прес-служба Міністерства оборони.

Крим налагоджує контакти з Китаєм

Керівники Криму і голова Всеукраїнського комітету Народної політичної консультативної ради Цзя Цінлінь обговорили перспективи міжрегіональної співпраці. Як повідомили у прес-службі голови Ради міністрів АРК, Цзя Цінлінь відвідав Автономну Республіку Крим.

Депутати прийняли закон про Фонд держмайна

Верховна Рада прийняла в першому читанні проект закону про "Фонд державного майна України". Як повідомляє "УНАН", "за" проголосували 306 народних депутатів з 436, зареєстрованих в залі.

У Донецькій області затримано чиновників-хабарників

У Донецькій області співробітниками обласного управління з боротьби з організованою злочинністю припинена діяльність злочинної групи, до складу якої входили головний архітектор Слов'янська, а також фахівець міського відділу земельних ресурсів.

Україна відмовиться від знесення "хрущовок"?

Україна може відмовитися від знесення «хрущовок», запровадивши натомість проекти реконструкції і реставрації, заявив на прес-конференції віцепрем'єр, міністр будівництва, архітектури і житлово-комунального господарства (ЖКГ) Володимир Рибак.

Ситуація з дітьми етнічних ромів все ще сумнівна

Етнічні роми продовжують жити в неналежних умовах, а їхні діти змушені відмовитися від відвідування шкіл, щоб допомагати своїм батькам. До того ж, чимало ромських учнів не мають необхідного одягу та засобів для навчання, і тому їх ображають однолітки. Дослідницька організація "Врятуємо дітей" дійшла висновку, що за останні вісім років у становищі етнічних ромів нічого не змінилося.

Дослідження проводилося в п'яти містах, і його метою було з'ясувати зміни в статусі дітей етнічних ромів за останні роки. Було зроблено висновок, що зміни ці дуже несуттєві, умови життя і надалі залишаються не стабільними, сім'ї етнічних ромів не мають місця, де жити або необхідних документів на будинки та особистих ідентифікаційних даних, і навіть, якщо вони і володіють якимись будівлями, то існує дуже велика ймовірність, що вони їх втрачать. У цих сім'ях чимало дітей, і вони дуже рідко відвідують школу. Всі ці висновки викладено у звіті організації "Врятуємо дітей" і опубліковано.

Таким чином, 72 % з досліджуваних дітей стверджують, що не мають необхідних умов, щоб робити домашні завдання, і що вся їхня родина живе в одній кімнаті, близько 32 % скаржаються на відсутність усього необхідного для навчання. Лише 15 з 150 респондентів зізналися, що страждають від голоду, але експерти провели дослідження та дійшли висновку, що їжа, яку вони використовують, не є різноманітною, бракує картоплі та м'яса, солодощів. Невідвідування школи викликано також відсутністю одягу, близько 20 % опитаних підтвердили цей факт. Дослідження показує, що 54% учнів мають проблеми зі спілкуванням з однолітками, які їх усяляко ображають, не усвідомлюючи факту дискримінації. Велика кількість, понад 18% дітей, мріють стати поліцейськими, коли подорослішають.

Цитовані джерела говорять про той факт, що лише в медичній сфері відбулися хоч якісь позитивні зміни, завдяки праці санітарів, які налагодили стосунки між ромами та іншим медичним персоналом.

Трагічна, гірка, мудра, світла...

Бріга, біда, парно годяверіпе...

■ У попередньому номері «Романія» ми розповіли про відкриття Меморіального комплексу жертвам Голокосту в Одесі, яке стало можливим завдяки фінансовій підтримці колишнього в'язня одного з трьох концтаборів на території Одещини Якова Осиповича Манювича.

До цієї події було приурочено і видання книги «Циганський барак» Аркадія Хасіна, також колишнього в'язня Доманівського концтабору.

Переді мною лежить трагічна книга. Даремно, що вона невелика — всього на 40 сторінок. За внутрішньою вагою того, що вона дає розуму, серцю, душі, — варту цілого об'ємного тому.

Переді мною — гірка книга. Я плакала, коли читала цю невіддану розповідь про страждання ромського та єврейського народів у одному з численних гетто, куди загнали фашистські нелюди цілі сім'ї, ромські табори; про трагічну долю мешканців «циганського бараку» — Марії, Петра, Степана та інших ромів.

Переді мною — світла й горда книга. У цьому жадливому концтаборі, де над людьми знущалися з особливою жорстокістю, й не лише німці, а й «рідні» українці-полиці, виявляється, були люди, які нехтували табірними порядками, дозволяли собі сміливо поводитися з поліцаями, люди мов би вільні, незалежні! Й це були саме волелюбні роми, які не звикли нікому підкорюватися, за що й накладали головоу.

Переді мною — мудра книга. Табрана ворожка Настя, розтлумачуючи сон хлопчика, спонтанно сказала: «Не треба нас боятися. Ми не страшні Ми — інші». І в цій нібито протестній фразі — мудра філософія всього життя, існу-

вання різних націй, народів та соціумів.

Такі думки й емоції викликає невеличка художньо-документальна розповідь одесита Аркадія Борисовича Хасіна «Циганський барак», нещодавно видана в місті над морем. І це не просто спогади про трагічні роки Другої світової війни. Це — сторінка європейської історії, історії Голокосту ромського народу. Книга «Циганський барак» — перше видання, яке відкриває літературно-документальну серію «Пораймос. Книга пам'яті ромського народу», серію книг про Голокост ромів.

Відомий ромолог, голова Одеського ромського конгресу Сергій Ермошин пише у передмові до «Циганського бараку»: «Історію Голокосту вивчають, викладають, створюють музеї, ставлять пам'ятники закатованим і безвинно вбитим. Історії Пораймосу в нас поки що немає, та й,

правду кажучи, і не могло бути раніше, коли доля ромів нікого не цікавила — ні владу, ні політиків, ні науковців».

Ось чому ця перша книжкова «ластівка» — пронизливий спогад-оповідання Аркадія Хасіна — має таке величезне значення в майбутньому відкритті невідомих сторінок Голокосту ромського народу.

І я зрозуміла: переді мною — ще й глибоко оптимістична книга. Завдяки їй та іншим виданням, які з'являються слідом за нею, читачі замисляться над трагічною долею ромського народу, такого не схожого на інші, які живуть поруч із нами. Задумуються — і змінять свою думку про тих, кого нерідко обходять боком на вулицях свого міста чи села, як змислили своє ставлення до ромів інші герої книги Аркадія Хасіна «Циганський барак».

Людмила Кудрявська,
поетеса

ROM-PRÉS

Ромські «міністри»

У групі «Прем'єр-міністр» чергове поповнення. Цього разу музиканти зарахували у свій колектив чотирьох танцюристів.

Після того, як вони пішли від своїх продюсерів — Євгена Фрідланда і Кама Брейтбурга — В'ячеслав, Жан і Марат самі вирішують питання, пов'язані з їхньою творчістю. Переїхавши у власний офіс у центрі Москви, музиканти цілком віддалися роботі. Ще б пак — адже наприкінці року намічається вихід нового альбому; а через місяць — зйомки кліпу на пісню «Підійди». Сценарій «прем'єри» придумують уже самі.

Щоб новий кліп і концертна програма були ефективнішими, «міністри» вирішили створити власний балет. І, як стало відомо, прийняли в штат групи чотирьох танцюристів-ромів.

Разом з балетом і спеціально найнятими хореографами я практично весь час проводжу в репетиційному залі, — розповів Жан Григор'єв-Мілімеров, до речі, виходець з ромської родини. — Ми самі ставимо танцюристам номери.

Втім, як обцяють «прем'єри», це не останній сюрприз для шанувальників. За їхніми словами, вони готують ще багато цікавого.

Москву вігвідав оркестр «Фанфаре Чокарлія»

«Фанфаре Чокарлія» — найвідоміший ромський оркестр світу. Він грає на кращих концертних майданчиках. Його рекорд — 30 годин музики нон-стоп. При цьому в колективі з 12 чоловік жоден не знає нотної грамоти. Чудові звуки 10 вправних сурмачів доповнюють барабанні ритми. Коктейль із мелодій здається до болю знайомим, але у виконанні цих ромів — лунає ніби вперше.

Музиканти оркестру стали знаменитими, коли написали саундтреки до фільмів Емира Кустуріци — «Чорна кішка, білий кіт» і «Андеграунд». Усі вони рідичні. Всі з крихітного ромського села на румунсько-молдавському кордоні. Світова слава їх антрохи не зпсувала. Ще вчора за гонорар у кілька тисяч доларів вони грали на закритій голлі-

вудській вечірці, а завтра збираються безкоштовно виступати на веселі свого друга.

Кастика Трифани, сурмач: «Для нас найголовніше те, щоб глядачі не сидли на своїх місцях. Вони обов'язково повинні вставати і танцювати. Як тільки публіка перестане веселитися на наших концертах, ми розійдемося».

Їхня музика заводить краще за будь-який енергетичний напій. На концертах «Фанфаре Чокарлія» навіть найстриманіші глядачі пускаються в танок.

У Луцьку пройшов фестиваль «Чехи України»

У Луцьку, 4 листопада, відбувся Всеукраїнський фольклорний фестиваль чеської культури в Україні «Чехи України».

У фестивалі взяли участь близько 20 колективів з різних кутків України, в цілому близько 250 учасників, переважно етнічних чехів, які проживають в Україні, повідомила голова Товариства чехів на Волині Лариса Младанович.

За її словами, фестиваль уперше відбувся в Західній Україні. До цього він проводився в Києві, Одесі, Джанкої й інших містах.

У рамках фестивалю проведено круглий стіл і засідання Чеської народної ради, де обговорювалися становище чеської культури в Україні, історія чехів України і сучасні проблеми.

Директор Національної філармонії вігзначили орден

Президент України Віктор Ющенко своїм указом нагородив народного артиста, генерального директора Національної філармонії України Дмитра Остапенку орденом князя Ярослава Мудрого 5-го ступеня.

Як повідомила прес-служба Президента, Д. Остапенко був нагороджений за видатний особистий внесок у розвиток української культури, вагомий досягнення на ниві музичного мистецтва, багаторічну плідну творчу діяльність, інформує «Інтерфакс-Україна».

Ионастар

Иосифо тай Никодимо гаравэн Иусо

38. Пала вса кодэлэ Иосифо Аримафейтар, сиклярно Иусохкоро, нэ черханэ, даратар Иудеендар, вов мангя Пилато тэ слэ Иусохкоро трупо, тай пилато дьяна тэ тирэл. Вов джилэ тай спи-

Євангеліє від Іоанна

Свэнто Бахтало Лав

«Марія Магдалина прийшла раніше від своїх подруг. У досвітніх сутінках вона підійшла до склепу і злякано зупинилася: камінь було зрушено з місця. Що це означає? Невже навіть після смерті Учителя Його вороги не заспокоїлись?»

Тим часом надійшли Саломія з Марією Клеоповою — переконались, що вона порожня. Магдалина побігла в сльозах до Петра та Івана й повідомила сумну звістку: «Узяли мого Господа, і я не знаю, де його поклали». Обидва учні негайно покинули оселю, в якій переховувались, й поспішили за Марією в сад Йосипа».

Олександр Мень, «Син людський», Львів, Монастир монахів студійського уставу, видавничий відділ «Свчадо», 1994, ст.175.

ля трупо.
39. Кади ж авила і Никодимо, саво слэ Иусосэтэ ратяга, анда мастин смиртар тай аполтар пашэ шэл литры.

40. Вонэ лиле Иусохкоро трупо тай обхувдэ Лэ похтанэнца мастинага, сар прылито тэ гаравэ дэ Иудея.

41. Котэ, тев прымардэ Ису-

со, слэ садо, а ды садо слэ нэво гробо, тев нико инте на пашлэ-лас.

42. Котэ тховдэ Иусо важ панчо Иудеенгоро диво, колэсти, со гробо слэ пашэ.

Шэро 20

Бар залито гробостар

1. Дэ курэхкороп англуну

диво, дэнзор, авэл гробостэ Марія Магдалина, кала слэ инте тар, тай дыхэл, со бар залито гробостар.

2. Тунчи вой прэстэл тай авэл Симонэстэ Петростэ і авэр сиклярнэстэ, ка камэлэс Иусо, тай пхэнэл лэнди: «Улидждэл Дэвлэ гробостар, та на дьянах, тех тховдэ».

Дэ гробо нэнэй Иусо

3. Екхатар выдхила Петро і авэр сиклярно, тай джиле гробоста.

4. Вонэ прэстинэ ітханэ, нэ авэр сиклярно прэстэлэ сикэдэр Петростар, тай авила гробостэ англал.

5. Тай тэлила, тай удыхла похтан, саво котэ пашлэлас, нэ дэ гробо на задхила.

6. Ай пала лэ авэл Симоно Петро, задхял дэ гробо тай дыхэл ехх похтан, саво пашлел.

7. И ххосно, саво слэ пэ Лэхкэрэ шэрэ, на паша похтан, нэ стховдо пэ авэр тханэ.

8. Тунчи задхила авэр сиклярно, саво англал авила гробостэ, тай удыхла, тай патяна.

9. Колэсти, со вонэ инте на джянэнэс Свэнтонэ Лилэстар, со Лэсти трэбуні тэ вице мулэндар.

10. Тунчи упалэ сиклярнэ рилісіле пэстэ.

Переклад Миколи Бурлуцького та Олени Марчук

